

ИНТЕРНЕТ ЖУРНАЛИСТИКАСИДА АХБОРОТ УЗАТИШ

Юсупбаева Мафтуна Улуғбек қизи

Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети Қорақалпоқ
филологияси ва Журналистика факультети 2-босқич талабаси

АННОТАТСИЯ

Ушбу мақоламда мен интернет журналистика енг тезкор ОАВ сифатида матбуот, радио, телевидение имкониятларини ўзида жамлаётганлигини ва энди сиз бирон ахборот билан танишиш учун газета чоп етилишини, ТВ ёки радиода янгиликлар дастури бошланишини кутиб ўтирмайсиз. Енг катта интернет-нашрлари матн, фото, тасвир, овоз, инфографика каби элементлардан фойдаланиб, хабарларни интерактив тарзда йетказмоқдалиги ҳақида маълумот бераман.

КАЛИТ СЎЗЛАР: интернет журналистиканинг замонавий кўринишлари, ёлғон ахборот, интернет журналистикадаги бир нечта камчилик ва муаммолар.

КИРИШ

Журналистика - қамрови кенг, кишини фикрлашга ўргатадиган, ҳамиша янгиланишлар марказида бўладиган соҳа. Жамиятда демократик қадриятларнинг қарор топиши, аҳолига воқеа - ҳодисалар ҳақида тезкор ва ҳаққоний маълумотлар йетказилиши, қонун устуворлиги, қарашлар хилма-хиллиги, сўз ва фикр еркинлигини таъминлашда унинг ўрни беқиёс.

Интернет журналистикаси сўнгги йигирма йилликда мислсиз инқилобни бошдан кечирди. Шунинг учун бу даврга тезлик билан синчков назар ташлаш, кўпгина янги саволлар билан мурожат етиш, фақатгина касбнинг келажагини емас, балки ҳозирда тутга ўрни ва мавқеини ўрганиш долзарб масалага айланди.

Ўзбекистонда интернет журналистика пайдо бўлган илк даврда унинг истиқболи мавҳум туюлган. Ўзбекистонда том маънодаги интернет журналистика 2000 йиллар ўрталаридан шакллана бошлаган. Бу албатта, техник тараққиёт билан боғлиқ жараён еди. Ўша пайтларда интернет

журналистиканинг ўзбек сегментида янгиликлар сайтлари бармоқ билан санарли еди. Уларнинг ярмидан кўпроғи муҳолиф сайтлар еди. [1]

Ўзбекистонда илк миллий интернет фестивали 2005 йили ўтказилган. Унда хабар нашрлари йўналишида ҳозирги Узрепорт ТВ асоси бўлган узрепорт.сом сайти 2-ўринни егаллаган. Биринчи ва учинчи ўринни егаллаган сайтлар ҳозир ишламаяпти.

Информацион технологияларнинг жадаллик билан тараққий етиши мамлакатимизда ҳам интернет журналистиканинг ривожланиши ва оммалашшига олиб келди. Ҳозирда Интернет журналистика Ўзбекистон оммавий ахборот воситалари ичида тезкорлиги бўйича биринчи, аудиториясининг кўплиги ва таъсир доирасининг кенглиги бўйича олдинги ўринга чиқиб олди.[2]

Ҳозирги кунда замонавий ахборотлардан хабардор бўлиш , уларни ўрганиш, узатиш ва такомиллаштиришда Интернет журналистикасининг ўрни ниҳоятда бекиёсдир.

Интернет журналистикаси оддий журналистикага нисбатан ўзининг қанақанги янгиликлари ва авзалликлари билан кириб келади?

- Интерактивлиги. Бундай хусусият Интернет технологиясининг ўзида мужассам бўлиб, бунда у ўзининг кўп томонлама “тармоқ”ли алоқасини тامينлайди.
- Профессинал ёндашув. Бунда у ҳар бир ўқувчи ёки гуруҳнинг ўзларини шахсий қарашлари, фикрлари ва талабларини ҳисобга олиш имконини беради.
- Матбуотга йўналганлиги. Бу ҳолатда ҳар бир ўқувчи, ўзининг хоҳлаган ахборотини, хоҳлаган даражада олиши ва уни хоҳлаган даражада ўрганиши, таҳлил қилиши имконига ега.
- Онийлик. Буни авзаллиги шунда бўлиб, унда маълумотларни узатиш тезлиги ниҳоятда катта бўлиши билан бир қаторда , керакли маълумот узатилган жойга тез ва шу билан бир қаторда сифатли йетиб боради.
- Ўлчамлилик. Бу ўқувчиларга у ёки бу ахборотни муҳимлик даражасини тез ва қулай аниқлаб олишга имкон яратади.
- Ҳамфикрлик. Бунда маълумот саҳифасини тез ва қулай равишда ҳар бир ташриф етувчи фикрини ҳисобга олган ҳолда янгилаб бориш имконияти тушунилади.

• Тежамлилик. Интернет маълумотларини тарқалишидаги таъминотни қимматлигига қарамасдан , ҳар бир ўқувчига керакли маълумот қоғозли маълумотга нисбатан тезроқ ва арзонроқ , енг муҳими сифатли йетиб боради.[3]

Шу жумладан журналистларнинг касбий афзалликлари ҳақида тўхталиб ўтиш ўринлидир. Биринчи навбатда, медиа-маҳсулотни таҳририят ташкил этиш қисман камчиликларга айланди. Айнан таҳририят тузилмаси "инертиал мослашув" эффектини яратди, бунинг натижасида истеъмолчиларнинг хатти-ҳаракатларидаги ўзгаришларга қарамай, оммавий ахборот воситалари алоқанинг ески шаклларида, дискрет ишлаб чиқаришнинг анъанавий усулида туриб олишда давом этди ва интерактивликни еътиборсиз қолдирди.

1844-йилда айланма матбаа жорий етилгандан сўнг журналистика касбидаги енг муҳим ўзгаришлар 20-асрда содир бўлди.[4]

Улардан ташқари бугунги кунда интернетда тарқалувчи норасмий хабарлар ҳақида гап кетса ўринли. Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида Интернетда тарқалувчи ёлғон хабарларга қарши курашувчи алоҳида қонун ҳужжати мавжуд емас. Лекин ахборот, ахборотлаштириш ва реклама соҳаларини, оммавий ахборот воситалари фаолиятини тартибга солувчи бир қатор қонун ҳужжатлари мавжуд. Шу сабабли ўрганилган хориж давлатлари тажрибасидан келиб чиққан ҳолда мавжуд қонунчиликка ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш йўли билан вужудга келган ҳуқуқ бўшлиқларини бартараф этиш мумкин.

Амалда мамлакатимизда ёлғон ахборотларни тарқатишга қарши қўйидагича ҳолат мавжуд:

ўзини бечораҳол, оғир бемор сифатида ёки шундай турдаги беморларни даволовчи, яхши одамларнинг хайр-еҳсони ҳисобига бойишни мақсад қилган шахсларни инсонларнинг ишончини суиистеъмол қилиб, бойлик орттиришни мақсад қилганидан келиб чиқиб, Жиноят кодекси 168-моддасида белгиланган фирибгарлик жинояти билан квалификация қилиш мумкин;

кишилар ўртасида ваҳима ва қўрқув кайфиятини уйғотиш мақсадида террорчилик акти содир етилганлиги тўғрисида нотўғри хабар берганлик

Жиноят кодекси 237-моддасида белгиланган ёлгон хабар бериш жинояти билан квалификация қилиниши мумкин.

Шу билан бирга, бир қатор ҳолатлар бўйича қонунчиликда бўшлиқлар мавжуд:

аҳоли ўртасида ваҳима, кўркув ва давлатга қарши норозилик кайфиятини уйғотиш мақсадида ҳалокатлар (табиий ёки бошқа турдаги) ёлгон ахборот тарқатганлик;

аҳоли ўртасида ваҳима уйғотиш учун аслида содир бўлган фожиалар тўғрисида нотўғри ва тасдиқланмаган ахборот тарқатганлик;

ходиса айбдорлари тўғрисида ёлгон факторларни маълум қилиш, масалан, аслида умуман ҳодисага алоқадор бўлмаган шахсларни ҳодиса иштирокчиси, ҳодиса айбдори сифатида кўрсатганлик учун жавобгарлик масалалари қонунчиликда баён етилмаган. [5]

21-асрнинг яхши журналисти матн, аудио, визуал воситалардан фойдаланган ҳолда атрофидаги реал дунё ҳақида фактик ҳикояларни айтиб беради ва унинг ҳикоялари одамлар учун осон муносабатда бўлиши учун [уларнинг контентга муносабатини аниқлаш], уларни баҳам кўриш ва осонлик билан бўлишиш учун яратилган. уларни бошқа йўллар билан ишлатинг. Биз қандай жамиятда яшаётганимизни англаш учун журналистика ва журналистнинг профессионал сифатида ҳаётимиз ва муносабатимиздаги, дунёқарашимиздаги, шахс ҳаёти маконидаги ўрни тўғрисида саволга жавоб бериш жуда зарур. Бу жараён содда ва ноаниқ емас, чунки жамиятдаги замонавий инсон аста-секин ўзининг эксклюзивлигини, ўзига хослигини йўқотади, у оммавий истеъмол жамиятининг бир қисмига айланади ва сиёсатда у қарор қабул қилувчилар томонидан тобора камроқ ҳисобга олинмоқда. [6]

ХУЛОСА

Албатта, журналистика ҳақиқатга таяниши шарт. Журналистик материал учун фактни танлаш журналистнинг ушбу факт бўйича ўз фикрини билдириш учун биринчи қадамидир. Аммо, бошқа томондан, бугунги кунда журналистик

бўлмаган манбалардан ҳам худди шу фактни танлаши мумкин бўлган аудитория энди ҳақиқатни қайта ҳикоя қиладиган журналистга қизиқмайди. Бундан ташқари, рус анъаналарини ҳисобга олиш керак, бу нафақат фактнинг шахсиз алоқасини, балки унга нисбатан маълум муносабатни йеткизишни, ушбу фактга маълум баҳо беришни ҳам назарда тутати. Шу сабабли, фактлар денгизида журналист руҳига мос келадиган, унинг журналистик материалига асос бўладиган тўғри фактни топишга имкон берадиган баъзи механизмлар бўлиши керак. Ушбу фактни излаш жараёнида журналист қандай мезонларга, қандай кўрсатмаларга ега бўлиши керак? Менинг фикримча, бу профессионализм ва одоб-ахлоқ. Журналистикада бу икки нарсани ажратиш мумкин эмас, чунки журналист битта одам учун эмас, балки жуда катта аудитория учун ишлайди. Журналист журналист нафақат фактлар ва улар ҳақидаги мулоҳазаларни етказиши, балки ушбу хабарларнинг мумкин бўлган ижтимоий таъсирини ҳам тушуниши зарурлигини ҳисобга олиб, журналистика анча мураккаб касб бўлиб туюлади. Менимча, бугунги кунда журналистика ҳақида гапириш долзарбдир ижтимоий иш айнан журналистлар, авваламбор, жамиятни хабардор қилиш, ижтимоий таъсирга еришиш учун ишлашлари сабабли. [7]

Фойдаланилган адабийотлар рўйхати:

1. "Журналистика назарияси тарихи ва тараққиёти" А. Нурманов, Б. Дўстқорайев, Ф. Мўминов дарслик
 2. Узхуррият.уз сайтидан
 3. Инфосом.уз сайтидан
 4. "Онлине журналистика" Н. Қосимова дарслик
 5. Ташаббус.орг сайтидан
 6. Профориентер.уз сайтидан
 7. " Ахборотни муҳофаза қилиш тушунчаси унинг кўринишлари ва белгилари" О. Йигиталиев (2022) дарслик
- Мафтуна Юсупбойева Улуғбек кизи қорақалпоқ филологияси ва журналистика факултети 2-курс талабаси.
maftunayusupbayeva2201@gmail.com